

LÖÖPPI

3 / 2024 • HELSINGIN SEUDUN JOURNALISTIT

TOTUUS EI OLE KESKIARVO

Lähi-idän tutkija Hannu Juusola peräänkuuluttaa medialta rohkeutta kuvata todellisuutta rehellisesti.

**HELSINGIN SEUDUN
JOURNALISTIEN JÄSENLEHTI**

31. vuosikerta

Vastaava päätoimittaja

Marjaana Varmavuori
puh. 050 545 4130
marjaana.varmavuori@gmail.com

Tuottaja

Annamari Typpö
puh. 050 387 4005
annamari.typpo@gmail.com

Graafikko

Outi Kainiemi

Muu julkaisuryhmä

Satu Björn
Pekka Holmström
Valtteri Parikka
Hanna Raijas-Turva

Kannen kuva

Pekka Holmström

**Helsingin Seudun Journalistit
Puheenjohtaja**

Marjaana Varmavuori

HSJ:n toimisto

Kaisaniemenkatu 1 BA 7. krs.
00100 Helsinki

Toiminnanjohtaja

Johanna Sillanpää

Hallintopäällikkö

Jaana Virtanen

Ilmoitushankkija

Erkki Hirvonen
puh. +358 50 550 6172
eki.hirvonen@kolumbus.fi

Painopaikka

Grano

ISSN-L 1455-0032

**HSJ TIEDOTTAA TILAISUUKSISTA
SÄHKÖPOSTILLA. VARMISTA,
ETTÄ MEILLÄ ON TOIMIVA
SÄHKÖPOSTIOSITTEESI.**

PEKKA HOLMSTRÖM

***Ei ole kummoistakaan radikalismia
ottaa ilmastonmuutoksen kaltainen
eksistentiaalinen uhka aiheen vaatimalla
vakavuudella, kirjoittaa Emilia Männynväli.***

- 3 PÄÄKIRJOITUS**
- 4** Gaza-uutisoinnista puuttuu rohkeutta
- 10** Ääni viholliselle
- 15** Koko kansan digitaalinen kirjahylly
- 18 KOLUMNI** Ekokriisi journalismin pohjaksi
- 20** Digiloikka tehtiin, mutta printti jäi
- 24 HELMIJUTTU** Kuka muistaa Aleppon?
- 28** Tankkaustauko
- 31 KÄÄNNEKOHTA** Roosa Welling lupaa lisää bilereppareita
- 32 HUOPAAJA**

Vaikea yhtälö

ENSIN hyvät uutiset: Suomalaisten luottamus ja kiinnostus uutisiin on yhä maailman kärkeä. Seuraamiinsa uutisiin luottaa Suomessa 75 prosenttia aikuisväestöstä, ja 65 prosenttia on erittäin tai varsinkin kiinnostuneita uutisista.

Ja sitten ne huonot: Uutisia ainoastaan verkosta seuraavien osuus on nyt 25 prosenttia, ja se kasvaa väijäämättä. Verkkouutisista maksavien osuus näyttää Suomessa vakiintuvan 20 prosenttiin.

Tiedot käyvät ilmi Reuters-instituutin kesäkuussa julkaistusta Uutismedia verkossa 2024 -tutkimuksesta.

Luvuissa ei sinänsä ole mitään uutta. Ne ovat olleet samansuuntaisia jo useamman vuoden ajan. Silti ne ovat hikoiluttaneet lähinnä media-pomoja.

Tähän lehteen haastateltu *Helsingin Sanomien* entinen päätoimittaja ja Tampereen yliopiston tuore journalistiikan työelämäprofessori **Laura Saarikoski** on kuitenkin sitä mieltä, että liiketoiminnalliset kysymykset on syytä ottaa myös toimittajana vakavasti. Saarikosken haastattelu löytyy sivulta 28.

Kansan Uutisten päätoimittajan **Jussi Virkkusen** mukaan (haastattelu sivulla 10) maksuhalukkaiden pieni osuus kertoo, ettei markkinoilla voi jatkossa olla niin montaa mediatuotetta kuin nyt.

Yhtälö on ongelmallinen myös ammattiyhdistystoiminnan kannalta. Kun mediataloissa vähennetään entisestään väkeä ja

organisoidaan toimintaa uudelleen digisiirtymän edetessä, monet pelkäävät tulevaisuutensa puolesta.

Huonoista työoloista tai palkka-kehityksen junnaamisesta ei ehkä haluta tehdä numeroa, vaan tärkeimmältä tuntuu, että ylipäätään on työpaikka.

Kehitys ei kuitenkaan välttämättä kulje täysin ennustettuja latuja. Kun digitalisaatiota alettiin tuoda kouluihin voimakkaasti kymmenisen vuotta sitten, opetusmateriaalin uskottiin siirtyvän kokonaan sähköiseen muotoon. Mutta printtipä porskuttaa kouluissa yhä (lue lisää sivulta 20). ●

”Kehitys ei välttämättä kulje täysin ennustettuja latuja.”

Marjaana Varmavuori

marjaana.varmavuori@gmail.com

GAZA- UUTISOINNISTA PUUTTUU ROHKEUTTA

Tutkijan tai toimittajan objektiivisuus ei saa tarkoittaa sitä, että vaikeat kysymykset hypätään yli ja puhutaan termeillä, jotka eivät suututa ketään, kirjoittaa Lähi-idän tutkija Hannu Juusola.

TEKSTI HANNU JUUSOLA KUVAT PEKKA HOLMSTRÖM

Käsitellen tässä esseessä Gazan konfliktin uutisointia ja siihen liittyviä ongelmia. Koska olen taustaltani Lähi-idän tutkija ja vielä sellainen tutkija, joka itsekin kommentoi aihetta julkisuudessa, pohdin samalla myös tutkijan roolia uutisoinnissa.

Konfliktit ovat yleensäkin vaikea uutisaihe, ja Gaza osana laajempaa Israelin–Palestiinan kysymystä on varmaan vaikeimmasta päästä. Syynä on erityisesti se, että päinvastoin kuin useimpien globaalin etelän konfliktien tapauksessa, Israelin–Palestiinan tilanne herättää meilläkin tavattoman paljon voimakkaita tunteita. Moni uutisia seuraava liittyy siihen tunteita, jotka todellisuudessa kytkeytyvät muihin kysymyksiin: juutalaisten asemaan Euroopan historiassa, islamiin, Raamattuun ja poliittiseen oikeistoon ja vasemmistoon.

Konfliktin taustoitusta vaatii työtä

Usein kuuluu sanottavan, että Israelin ja palestiinalaisten konfliktin pitkän historian takia se on poikkeuksellisen vaikea aihe käsitellä. Konflikti onkin epäilemättä pitkä ja kompleksinen. Sama pätee kuitenkin lukuisiin muihinkin konflikteihin ainakin kompleksisuuden suhteen. Siksi konfliktista uutisointi ja erityisesti taustoitusta vaatii toimittajalta työtä.

Usein käytetty ratkaisu taustoituksen suhteen Israelin–Palestiinan konfliktissa on eräänlainen synopsis osapuolten näkemyksistä ilman, että otetaan selvää kantaa. Suhteen taustoitusta muuttuu helposti konfliktin aikajanan hahmotteluksi. Tätä on helppo perustella puolueettomuuden vaateella.

On selvää, että vaatimus puolueettomuudesta on ollut korostuneempi kuin esimerkiksi Ukrainan tilanteessa. Ukraina-taustoituksessa Suomessakin on laajalti (ja mielestäni perustellusti) hyväksytty Ukrainan ”narratiivi”.

Gazan konfliktia koskevassa kommentoinnissa on sen sijaan yhtäältä korostunut se, että sota alkoi ”äärijärjestö Hamasin” hyökkäyksellä ja Israelilla on oikeus puolustautua. Toisaalta huomiota on saanut Israelin vastaiskun kovuus, mitä on lähes kauttaaltaan pidetty ylimitoitettuna.

Israelin tulkinnassa konfliktissa on kyse oikeute-

tusta sodasta terroristijärjestöä vastaan ja siitä, etteivät palestiinalaiset hyväksy Israelin olemassaoloa. Tällainen tulkinta ei juuri saa tukea suomalaisessa mediakentässä, Taivas TV7:n kaltaisia medioita lukuun ottamatta. Toisaalta konfliktia ei myöskään kehystetä kolonialistiseksi konfliktiksi, vaikka alan tutkimuksessa se on vallitseva tulkinta.

Israelin rooli nähdään tyypillisesti ongelmallisena, mutta näin ajattelevien mielestä ongelman muodostavat pääministeri **Benjamin Netanyahu**, ääri-oikeistolainen hallitus tai vaikkapa siirtokuntalaiset. Hallitseva näkökulma nousee dogmiksi muodostuneesta kahden valtion mallista, jonka pohjalta konfliktin ratkaisun toivotaan löytyvän.

Media peesaa virallista tulkintaa

Suomalaisten tiedotusvälineiden ääni on pääsääntöisesti sama kuin Suomen ja EU:n virallisen politiikan tulkinta konfliktista. Siinä ongelmana nähdään toisaalta miehitys ja toisaalta palestiinalaisten väkivaltaiset järjestöt. Samalla taustoitusta on paljon samanlaista kuin erityisesti angloamerikkalaisessa liberaalissa lehdistössä, joka toimii tärkeänä lähteenä suomalaisellekin Lähi-idän uutisoinnille. Meillähän ei ole kirjeenvaihtajia alueella eikä juuri ajattelu-tapaa, jonka mukaan Lähi-idän (toisin kuin Venäjän) asiantuntijuus edellyttäisi alueen kielten osaamista. Samoin kuin muissakin länsimaissa erityisesti palestiinalaisten oma ääni kuuluu meillä huonosti.

Konfliktin ymmärtämisen kannalta on suuri merkitys sillä, miten se tulkitaan. Onko kyse siitä, ettei Israelin olemassaoloa antisemitismin takia hyväksytä, kahden kansan kilpailevista (ja oikeutetuista) vaateista samaan alueeseen vaiko sittenkin 1800-luvun kolonialistisen konfliktin jatkumosta? Valittu tulkinta heijastuu väistämättä siihen, miten nykyisiä tapahtumia selitetään. Tuo keskeisin lienee se hallitseva kehystys suomalaisen median taustoituksessa ja kommenttipuheenvuoroissa.

Iso ongelma mediassa on ilman muuta se, että konfliktit nousevat otsikoihin siinä vaiheessa, kun ne eskaloituvat. Tämä luo vääjäämättä mielikuvaa, että konflikti *alkaa* siinä vaiheessa, kun *eskalaatio tapahtuu*. Siksi itsekin paljon käyttämäni ilmaus Gazan sota (yksi monista 2008 alkaen) on ongelmalli-

SAMOIN KUIN MUISSAKIN LÄNSIMAISISSA ERITYISESTI PALESTIINALAISTEN OMA ÄÄNI KUULUU MEILLÄ HUONOSTI.

KONFLIKTIA KOMMENTOIVAN TÄYTYY VARAUTUA SIIHEN, ETTÄ JOUTUU KOVEN JA USEIN HENKILÖÖN MENEVIEN SYYTÖSTEN KOHTEEKSI.

nen. Koskaan ei voi liikaa korostaa sitä, että kaikkien asutuskolonialististen konfliktien tavoin Israelin ja Palestiinan alueella konflikti on sisäänrakennettu osa todellisuutta joka ainoa hetki.

Puolueettomuuden vaade

Israelin–Palestiinan konfliktia kommentoiva tutkija tai toimittaja joutuu säännöllisesti syytetyksi puolueellisuudesta. Ukrainan sodassa tutkijat ovat esittäneet selvästi normatiivisia poliittisia tulkintoja konfliktista ilman, että heidän roolinsa puolueettomina tutkijoina asetettaisiin samalla lailla kyseenalaiseksi.

Syy on ilmeinen: päinvastoin kuin Ukrainan suhteen meillä ei ole Israelin–Palestiinan tilanteesta minkäänlaista kansallista konsensusta, jonka useimmat hyväksyisivät. Konflikti on sen sijaan hyvin jalkava. Konfliktia kommentoivan täytyy varautua siihen, että joutuu kovien ja usein henkilöön menevien syytösten kohteeksi.

Tehokkain tutkijaan tai toimittajaan kohdistetuista aseista ovat ilman muuta antisemitismisyytökset. Kansainvälisen mallin mukaisesti Suomeenkin on syntynyt ryhmä pääosin teologitaustaisia tutkijoita ja muita aktiiveja, jotka ovat ottaneet eräänlaisen julkisen antisemitismituomarin roolin. *Teologisessa Aikakauskirjassa* ilmestyi alkuvuodesta peräti ”tutkimus”, jonka mukaan 14 prosenttia *Helsingin Sanomien* pääkirjoituksista oli luonteeltaan antisemitistisiä. Näissä oli artikkelin kirjoittajan mukaan kyse ”kirjoittajien systemaattisista journalistisista ratkaisuista”. Kuten arvata saattaa, antisemitismisyytökset liittyivät nimenomaan Israeliin.

Antisemitismisyytökset nostavat päätään

Moni tutkija, minä mukaan lukien, on ollut toistuvasti samankaltaisten syytösten kohteena. Antisemitismistä puhutaan tänään enemmän kuin pitkään aikaan. Ongelmana on se, että sen määritelmästä kiistellään kiihkeästi.

Antisemitismiin liittyvät syytökset ovat iso leka eurooppalaisessa keskustelussa eivätkä varsinaisesti yllytä käsittelemään konfliktia rohkeasti. Moni nuorempi tutkija mielellään vaikenee julkisessa

keskustelussa. Kun tutkijaa tai toimittajaa syytetään objektiivisuuden puutteesta, on todellisuudessa valittavan usein kysymys siitä, ettei hän ole konfliktista samaa mieltä kuin arvostelija.

Merkittävä osa uutisointia kommentoivista aktiivisista kansalaisista elää ihan toisessa todellisuudessa kuin tutkijat. Tutkijoille Israelin–Palestiinan selkkauksessa kyse on modernista 1800-luvulla syntyneestä konfliktista. Sitä tulkitaan eri tavoin, mutta sen moderniuudesta ei valtavirtatutkimuksessa ole erimielisyyttä.

Konfliktin synty liittyy kiinteästi 1800-luvun Euroopan historialliseen kehitykseen, nationalismin syntyyn ja kolonialismiin. Ilman niitä koko konfliktia ei olisi. Sen sijaan tutkijoita ja mediaa kommentoivat kansalaiset näkevät usein selkkauksen ja sen osapuolet jonkinlaiseksi jatkumoksi muinaisuudesta. Samoin se mielletään uskonnolliseksi konfliktiksi paljon yleisemmin kuin tutkijoiden parissa.

On hyvin vaikea käydä vakavaa keskustelua sellaisten kanssa, joille tämän päivän israelilaiset ja juutalaiset ylipäänsä ovat edelleen muinaisia israelilaisia ja palestiinalaiset vastaavasti 600-luvulla alueelle tulleita arabeja. Vaikka moderni nationalismin tutkimus on jo kauan sitten kyseenalaistanut kansallisten liikkeiden ajatukset ikuisista kansoista, moni uskoo edelleen, että kansakunnat ovat koherentteja ja vakaita yksiköitä, jotka ovat aina olleet olemassa. Juuri tällaisesta taustasta nousevat sellaiset väitteet, että palestiinalaista kansaa ei ole olemassa, koska sitä ei ollut muinaisuudessa.

Tässä suhteessa Israelin–Palestiinan konflikti tarvitsisi todellakin taustoitusta. Populaarissa keskustelussa elävät monet muutkin historialliset myytit, joiden kanssa jokainen aiheesta kirjoittava tai sitä kommentoiva joutuu kamppailemaan. Syistä, jotka eivät ole rationaalisia, Israelin–Palestiinan kysymys on myös uudelleen kehittynyt oikeisto-vasemmistokysymykseksi. Tämäkään ei helpota sen kommentointia.

Moni näyttää ottavan konfliktiin sen kannan, mitä oikeistolaiset tai vasemmistolaiset yleensä kannattavat tai heidän ajatellaan kannattavan, vaikkei tietäisi konfliktin historiasta juuri mitään. Siinä mielessä kokoomuksen europarlamentaarikon **Aura Sallan**

TERRORISMIKÄSITTEEN ONGELMALLISUUDEN VUOKSI ESIMERKIKSI BBC EI KÄYTÄ TERRORISTIJÄRJESTÖMÄÄRETTÄ OLLENKAAN.

tuore Suomen Israel-politiikkaa kritisoi kannotto on erittäin tervetullut. Salla moitti elokuussa hallitusta kaksinaismoralismista. Hänen mukaansa Suomen ja Israelin välinen asekauppa tulisi lopettaa ja Israelille asettaa vaikuttavia kauppapakotteita. Sallan kommentti osoittaa, että Israelin–Palestiinan selkkauksessa ei faktuaalisesti ole kyse oikeiston ja vasemmiston erosta.

Mitä äärtä äärijärjestö Hamas edustaa?

Koska Israelin–Palestiinan kysymykseen liittyy Suomeksi paljon tunteita ja voimakkaita mielipiteitä, uutisoinnin ja kommentoinnin yhteydessä käytetyt termitkin saavat normaalia suuremman painoarvon. Tutkijana saan usein palautetta, mikäli en sano, että Hamas on terroristijärjestö – ikään kuin se auttaisi jotenkin ymmärtämään Hamasia tai konfliktia ylipäänsä.

Terrorismikäsitteen ongelmallisuuden vuoksi esimerkiksi BBC ei käytä terroristijärjestö-määrettä ollelleen. Vaikka asiaa ei liene tutkittu, arvelen että toimituksissa ollaan tietoisesti korostetun varovaisia sen suhteen, miten konfliktista puhutaan.

Yksi tähän ilmeisesti liittyvä valinta on se, että ainakin Yle ja *Helsingin Sanomat* liittävät tyypillisesti appositioattribuutin ”äärijärjestö” Hamasin (tai Hizbollahin) eteen. Tässä vaiheessa konfliktin historiaa Hamasia tuskin tarvitsee erityisesti selittää lukijoille tai kuulijoille. Siksi voi kysyä, onko tietoisesti haluttu luoda normatiivinen tulkinta, jolla suojaudutaan syytökseltä, että jotenkin hyväksyttäisiin Hamas ”normaalina” poliittisena tai sotilaallisena toimijana?

Samankaltainen kielenkäyttö tuntuu olevan yleistä julkisuudessa esiintyvillä ulkoministeriön edustajilla, mutta tiedotusvälineiden aseman luulisi olevan toinen. Harva varsinaisesti on eri mieltä siitä, että Hamas on radikaali järjestö. Siten äärijärjestön käyttöä voi tuki perustella, vaikka se jättääkin avoimeksi, mitä ääri tässä yhteydessä tarkoittaa (vrt. äärioikeisto tai ääriivasemmisto).

Jokainen väite ei ole yhtä arvokas

Varsinainen huomioni liittyy kuitenkin siihen, etteivät länsimaiset tiedotusvälineet yleisesti käytä

tällaisia normittavia määritelmiä konfliktin osapuolista. Edes *New York Timesin* kaltainen, tunnustusti Israel-myönteinen lehti, jota meidänkin tiedotusvälineemme ovat käyttäneet huomattavan paljon lähteenä, ei säännönmukaisesti liitä esimerkiksi Hamasiin mitään kiinteää määritelmää. *Le Monde* tuntuu käyttävän paljon neutraaleja määritelmiä ”palestiinalainen järjestö” tai ”(palestiinalainen) islamistinen järjestö”, mikäli määritelmää ylipäänsä käytetään.

Meille omaksuttu käytäntö muistuttaakin enemmän israelilaisen lehdistön perinteistä käytäntöä, jossa terrorismi liitetään määritelmäksi viholliseksi koettujen toimijoiden yhteyteen. Tällaisten normittavien termien käyttöä ja niiden tarkoitusta on aina hyvä miettiä. Pitäisikö vastaavasti Israelin yhteydessä lukea vaikka ”miehittäjävaltio” tai puhua ”miehittetyistä Jerusalemissa”, kuten arabimedio tekee?

Gazan sodan sijaan arabitiedotusvälineissä on usein ”sota Gaza vastaan” vähän siihen tyyliin kuin meillä yleisesti puhutaan Venäjän hyökkäyssodasta Ukrainassa neutraalin Ukrainan sodan sijaan. Entä jos Hamasin yhteydessä puhuttaisiin sen virallisen nimen mukaisesti ”islamilaista vastarintajärjestöstä”? Juuri nimen virallisuudella ranskalainen kansanedustaja **Danièle Obono** perusteli vastarintajärjestöstä puhumista. Äärijärjestön ohella sekin määritelmä on totta. Hamas on ideologisesti radikaali islamistinen järjestö, joka käyttää aseenaan myös terrorismia. Samalla se on kuitenkin myös antikolonialistinen vastarintajärjestö.

Tutkijan tai toimittajan objektiivisuus ei saa tarkoittaa sitä, että vaikeat kysymykset hypätään yli ja puhutaan termeillä, jotka eivät suututa ketään mutta eivät myöskään anna todellisuudesta todenmukaista ja kattavaa kuvaa. Tutkijan ja toimittajan rooli on pohjimmiltaan samanlainen: kuvata rehellisesti todellisuutta.

Christiane Amanpourin sanoin, objektiivisuus tarkoittaa totuudellisuutta. Eri osapuolten versiot tulee aina kertoa, mutta jokainen väite ei ole yhtä arvokas eikä totuus ole eri väitteiden keskiarvo. Gazan uutisoinnin ongelma ei niinkään ole konfliktin vaikeus – toki faktat tulee tuntea – vaan rohkeuden puute. ●

ÄÄNI VIHOLLISELLE

Toimittaja Tuukka Tuomasjukka sukelsi puoluelehtien maailmaan ja huomasi, että osa niistä on löytänyt uudenlaisen menestysreseptin.

TEKSTI TUUKKA TUOMASJUKKA **KUVAT** LAURA VESA

PIMEYTTÄ
VASTAAN
VERKKOVIIKKI.FI

nykypäivä

Muutokset
tulossa

Pohjanmaan Kokoomusnuoret haikailee Suomelle sukellusveneitä. Porin Edistysporvarien mielestä turkisalain yhteistyö ei pitäisi maksaa verovaroista. Kainuun Kokoomus toivoo, että sähkönsiirtohinnot yhtenäistettäisiin koko Suomessa.

Hykertelen kirjaston lehtilukusalain nojatuolissa, kun selaan kokoomuksen puoluelehteä *Nykypäivää* ja sen muutaman rivin tiivistelmiä puoluekokousväen esityksistä. Tämähän on Suomi pienoisikoossa! Perinteisestä paikallisosastojournalismista on keränkin saatu hauskaa ja perusteltua!

Viereiselle pöydälle olen haalinut lehtipinoon lisää luettavaa eri puolilta poliittista kenttää. Olen tullut kirjastoon selvittämään, onko puoluelehdistä iloa yhteiskunnasta kiinnostuneelle kolmekymppiselle, jolla ei ole puoluekirjaa – ja tietysti syynäämään, miltä niiden journalismi näyttää ammattilaisen silmin.

Kaikkea etsimääni en lukusalista löydä. Esimerkiksi RKP:n puoluelehden nimeä en edes tiedä, ja se pitää googlata: *Medborgarbladet*. Lehteä ei löydy printtinä Tammerfors stadsbibliotekista, joten tyydyn selaamaan verkkolehteä.

Printtien etsiminen on tietysti vanhanaikaista. Esimerkiksi vihreiden *Verde* ilmestyy ainoastaan verkossa, *Perussuomalainen*-lehti on vähentänyt ilmestymiskertojaan murto-osaan, ja jopa keskustan puoluelehti *Suomenmaan* printti lakkasi ilmestymästä vuodenvaihteessa. Ajat muuttuvat.

Voiko puoluelehti olla yleislehti?

Puoluelehtijournalismi on nostanut viime aikoina päätään, vaikka julkisuudessa onkin korostunut laskusuhdanne ja ainakin lievä ahdinko sen jälkeen, kun vihreiden *Vihreä Lanka* lakkautettiin vuonna 2019.

Tämänhetkiselältä kentältä erottuu kolme suurta: SDP:n *Demokraatti*, kokoomuksen verkkolehti *Verkkouutiset* ja printtilehti *Nykypäivä* sekä vasemmistoliiton *Kansan Uutiset*.

Muitakin tuttuja brändejä on. Keskustan *Suomenmaan* paperilehteä olin tottunut selaamaan sellaisen nähdessäni. *Perussuomalaisista* olen napannut luettavaksi muun muassa Rovaniemen rautatieasemalta sekä yleisötapahtumista puolueen kojulta.

Toisin kuin kollegansa, *Perussuomalainen* sekä verkkolehti *Suomen Uutiset* eivät ole sitoutuneet Journalistin ohjeisiin, joten niitä täytyy lukea eri silmällä. Samoin ajattelee myös puoluelehtiä toistaiseksi keskeneräiseen väitöskirjaansa tutkinut **Sini Ruohonen**. Nykyään hän työskentelee toiminnanjohtajana kokoomuksen rahoittamassa ajatuspajassa.

Ruohosen mukaan puoluelehtien pitäisi noudattaa samoja pelisääntöjä kuin muun median. Jos julkaisu ei ole JSN:n jäsen, se ei ole puoluelehti, hän linjaa, eikä sitä pitäisi myöskään verrata journalistin ohjeisiin sitoutuneisiin julkaisuihin.

Puoluelehtiä selaamalla selviää, että ne operoivat kahdella eri aikajänteellä. Printissä julkaistaan

ajatonta aikakauslehtisisältöä, kun taas verkkoon tehdään nopeita uutisia.

Kun **Minja Koskela** sai haastajan vasemmistoliiton puheenjohtajakisaan, siitä kertoi ensimmäisenä *Kansan Uutiset*. *Demokraatti* puolestaan on noussut STT:n siteeratuimpien medioiden listalle politiikan skuupeillaan.

Kokoomuksen *Verkkouutiset* pelaa leveämmällä aihekirjolla. Sen jutut ovat monesti yhteiskunnallisista aiheista – esimerkiksi koronan leviäminen tai raakku-tuhojen ennallistaminen – jolloin puoluepolitiikan osuus on suhteessa pienempi.

Suomenmaa taas tuntuu menneen jopa kokoomuksesta ohi yleismedian suuntaan. Tässä sen hiljattaista aihekirjoja: **Trump** solvasi veteraaneja, englannin kielen puhe- ja kirjakielen ääntämiseroja ihmetellään, näin perintö oikeasti jaetaan.

Hämmennyn. Tarvitaanko puoluelehteä oikeasti tekemään tällaisia juttuja, kun iltapäivälehdet ne jo hoitavat?

Toisaalta lehti nostaa esiin myös kipakoita keskustalaisnäkökulmia, esimerkiksi kritiikkiä Turkuun suunnitellusta Länsiradasta. Luetuimpien listan perusteella tämä kiinnostaa lukijoita edelleen.

Moninaisuus on muisto vain

Löytyä ei pidä lyödä. *Suomenmaa* on käynyt läpi kovat budjettileikkaukset, kun puoluetuki pieneni vaalitappion jälkeen.

Poliittisen journalismin historia ja alamäki ovat toimittajille tuttuja. Puolueiden pää-äänenkannattajat ilmestyivät pitkään päivittäin, ja lisäksi puolueilla oli omia lehtiään maakunnissa. Nykyään tällainen moninaisuus on muisto vain, kun pelkkä yhden aikakauslehden pystyessä pitämisen vaatii kovaa työtä.

HYKERTELLEN KIRJASTON LEHTILUKUSALIN NOJATUOLISSA, KUN SELAAN KOKOOMUKSEN PUOLUELEHTEÄ NYKYPÄIVÄÄ.

Puoluelehdet julkaisevat kahdella aikajänteellä: aikakauslehtis sisältöä printissä, nopeita uutisia verkossa.

Puoluelehdistön harveneminen alkoi 1980- ja 1990-luvuilla, kun maakuntalehdet alkoivat luopua puoluesidonnaisuuksistaan ja maakuntien kakkos- ja kolmoslehdet alkoivat kadota. Vuonna 2014 puolueiden viestintätuki sulautettiin puoluetukeen, jolloin sitä ei enää korvamerkitty puoluelehdille.

Moni on surkutellut käännettä, mutta sillä saattoi olla hyvätkin puolensa.

– Voi olla, että rahoituksen harinnanvaraisuus paransi merkittävästi näiden lehtien laatua, Sini Ruohonen sanoo.

Ruohosen tutkimustyön keskeinen hypoteesi koski ristiriitaa journalismin uskottavuuden ja puolueen palvelemisen välillä. Näiden välillä tasapainottelu voi olla vaikea rasti.

Julkaisun pitää kiinnostaa muitakin kuin omia, mutta samalla pitäisi silti olla riittävän uskollinen puolueelle. Jos linja on liian kriittinen, voi päätoimittaja saada kenkää.

Keskeiseksi jääkin liikkumattilan tulkitseminen. Sen koko taas määrittäyty puolueiden johdossa, Ruohonen arvioi.

– Jos joku päätoimittaja on kovin vallaton, hän on saanut siihen siunauksen.

Demokraatin renessanssi

Ainakin vähän vallattomaksi voisi luonnehtia *Demokraatin* päätoimittajaa **Petri Korhosta**. Hän aloitti tehtävässään vuonna 2022. Sitä ennen hän on työskennellyt pomotoimittajana useissa eri yleismedioissa, viimeksi *Seurassa*.

Korhosen porukalla menee lujaa.

Lukijamäärät ovat kasvussa, ja lehti sai tänä vuonna Aikakausmedian Editgaalassa vuoden yleisömedian palkinnon.

– Me olemme kokeneet uuden renessanssin, hän sanoo.

Petri Korhosen mukaan nyt pärjäävät ne, jotka uskaltavat erottautua perinteisestä puoluelehden formaatista – siis tehdä jotain muutakin kuin jäsenlehteä, joka ”kertoo omasta jengistä pelkästään hyviä ja kauniita asioita, samalla kun pahuus löytyy ulkopuolelta”. Esimerkiksi RKP:n ja kristillisdemokraattien lehdet vaikuttavat lehtikierrokseni perusteella tämänkaltaiselta hymistelyltä.

– Mitä terävämpi puoluelehti on, sitä enemmän se vetoaa yleiseen lukijakuntaan ja politiikka-uutisfriikkeihin, Korhonen sanoo.

Omien kritiikillä ostetaan uskottavuutta

Demokraatti on saanut huomiota muun muassa viime joulukuun kolumnillaan, jossa lehden toimittaja **Simo Alastalo** kritisoi puolueen entisen puheenjohtajan **Sanna Marinin** tapaa esitellä varallisuuttaan sosiaalisessa mediassa itsenäisyyspäivän jatkoilla. Korhonen kertoo, että muista puolueista tullaan toisinaan kysymään, miksi he kritisoivat omiaan.

– Me ostamme tällä uskottavuutta. Jos me osaamme kritisoida omiamme, lukijat voivat luottaa siihen, että kun me kritisoimme kilpailijapuolueita, me emme tee sitä kettuillaksemme, vaan normaalin lähdekritiikin keinoin.

Korhonen toivoo, että muutkin puoluelehdet tekisivät samoin. Nyt oman viiteryhmänsä kriittistä tarkastelua harjoittaa hänen mukaansa tällä hetkellä vain *Kansan Uutiset*. Vaikka *Demokraatti* on näkyvämpi kuin ennen,

PRINTTILEHDEN LEVIKKI PIENENEÄ, HITAASTI JA VARMASTI, MYÖS PUOLUELEHTIKENTÄLLÄ.

journalismin sisältö ei päätoimitajan mukaan ole muuttunut. Korhonen vertaa lehteään ravintolaan, jonka ruokalista on pysynyt ennallaan, mutta annosten esillepanoa ja tarjouksia on päivitetty.

Vähemmästäkin tulee mieleen **Jyrki Sukula**. Puoluelehdet kuntoon, Petri Korhonen!

Kaikkea kunniaa päätoimittaja ei ota itselleen. Sen sijaan hän uskoo, että viisikkohallituksen ympärillä ollut huomio tarttui myös puoluelehtiin.

Troijan hevonen oikealta

Joka toinen viikko ilmestyvää *Demokraattia* tekisi mieli kutsua puoluelehtien suurimmaksi ja kauneimmaksi. *Nykypäivän* ja *Verkkouutisten* päätoimittaja **Kasper Summanen** on eri mieltä.

Internetissä eniten lukijoita kerää tosiaan *Verkkouutiset*. Sen kävijämäärät ovat maakuntalehtien tasolla ja menevät ohi esimerkiksi *Maaseudun Tulevaisuudesta* ja uutislinkkejä keräävästä *Ampparit*-portaalista. Summanen pitää valittua yleislinjaa hyvänä.

– Me emme saarnaa kuorolle, vaan tavoitamme tosi paljon muitakin kuin kokoomuslaisia.

Verkkouutisten tapaa uutisoida muita puoluelehtiä laajemmin voikin pitää Troijan hevosena. Päätoimittaja on strategiasta avoin.

– Jos katsoo, millä tavalla me uutisoimme taloudesta, siinä suuri yleisö sitten altistuu meikäläiselle arvomaailmalle.

Summasen tavoitteena on kasvattaa *Verkkouutisten* lukijamääriä ja mainostuloja entisestään. Viisi kertaa vuodessa ilmestyvän *Nykypäivän* osalta hän haluaa

ylläpitää laatua ja toivoo, että puolue haluaisi lukea sitä jatkossakin.

Kommentti on paljonpuhuva: verkkoa kasvatetaan, mutta printissä selviytyminen tuntuu riittävän.

Meneillään voi silti olla jonkinlainen puoluelehdistön uusi tuleminen, Summanen pohtii. Hän kehuu kollegoitaan *Demokraatissa* ja *Kansan Uutisissa*.

– He ovat tehneet oikeita valintoja ja menneet puolueen pravdan linjasta puoluetta haastavaan linjaan, hän sanoo.

Summasen mukaan myös hänen lehtensä nostavat esiin kritiikkiä emopuoluetta kohtaan.

Verkkouutiset ei kuitenkaan kirjoita elokuun puheenaiheesta, puolueen varapuheenjohtajan **Karoliina Partasen** aiemmassa työssään saamista vakavista moitteista, jotka olisivat oikeuttaneet hänen erottamiseensa Asianajaliitosta.

Omaa integriteettiä on helppo julistaa sanoin, mutta se pitäisi osoittaa teoin.

Markkinatalouden ehtoja on vaikea täyttää

Vaikuttaa siltä, että nykyisin hyvään puoluelehteen kuuluu tuntea vihollisensa ja päästää heidät ääneen. Esimerkiksi *Nykypäivällä* on kolumnistina **Li Andersson** ja *Demokraatilla* Teknologiateollisuuden viestintäpäällikkö **Marjo Ollikainen**.

Myös *Kansan Uutisten* **Jussi Virkkunen** pohtii, kuinka heidän pitäisi kirjoittaa kokoomuksesta: siitä, miksi puolue on viime vuosina saanut vaalivoittoa kerta toisensa jälkeen ja minkä takia **Petteri Orpo** on ”poliitikkona aika hyvä”.

– Meidän pitäisi osata kysyä

epämiellyttäviä kysymyksiä ja analysoida niiden vastauksia, Virkkunen sanoo.

Olen itse avustanut muuttaman jutun verran *Kansan Uutisia* ja seurannut sitä puoluelehdistä tarkimmin. Mitä julkaisun kuulumisiin tulee, Virkkunen on haastateltavistani miettiäin. Journalismin näkökulmasta julkaisulla menee hyvin, mutta talouden ongelmat pysyvät. Se tarkoittaa sitä, että printtilehden levikki pienenee, hitaasti ja varmasti, myös puoluelehtikentällä.

Pitkällä tähtäimellä se ei tarkoita hyvää, elleivät lukijat ole valmiita maksamaan verkkolehdestä. Eivätkä he välttämättä ole. Reuters-instituutin tuoreiden lukujen mukaan vain 20 prosenttia on valmis maksamaan uutisista verkossa.

– Kyllähän se tarkoittaa, että markkinoilla ei voi olla niin montaa mediatuotetta kuin nyt, Virkkunen sanoo.

Miten tehdä ideologiaa rahaa?

Mihin puoluelehtiä sitten tarvitaan – muuhunkin kuin kirjoittamaan aika ajoin työmarkkinoista ja toimimaan sidosryhmiensä äänitorvena, jos kovasti kärjistetään? Jussi Virkkunen on huolissaan siitä, että yhteiskunnallinen keskustelu tyypistyy väistämättä, mikäli journalismia kulutetaan vain muutamasta eri julkaisusta. *Journalisti*-lehdessä hän nosti keväällä esiin sen, kuinka *Suuren journalistipalkinnon* ehdokkuudet menevät aina samoille suurille medioille.

Hyviäkin merkkejä on. *Kansan Uutiset* on päätoimittajansa mukaan saanut nostettua tekemänsä journalismin kysyntää. Nyt siitä opetellaan saamaan rahaa.

– Kun ideologioilla on yhteiskunnassa niin suuri merkitys, niin uskoisin, että kysyntää on myös journalismille, joka katsoo asioita aatteellisesti. ●

KOKO KANSAN DIGITAALINEN KIRJAHYLLY

Valtakunnallisen E-kirjaston ensimmäinen puolivuotinen on näyttänyt ulospäin kangertelevalta. Osa kirjankustantajista on vähitellen lähtenyt mukaan palveluun, mutta uutismediat loistavat yhä poissaolollaan.

TEKSTI TIJU POHJOLAINEN KUVITUS OUTI KAINIEMI

Ne, jotka ennen vappua odottivat valtakunnallisen E-kirjaston valtavan kokoelman aukeamista, saattoivat kokea pettymyksen. Pitkään rummutettu palvelu toki avautui 29. huhtikuuta, mutta ensimmäisinä päivinä mobiilissa toimivaan palveluun pääsi ainoastaan Applen sovelluksiin; Android-käyttäjien piti

odottaa vapun yli. Pettymystä saattoi maustaa myös se, että E-kirjastosta löytyi sen avautuessa vain joitakin satoja nimekkeitä.

Kuntien yhteisen digitaalisen kirjastopalvelun oli nimittäin luvattu tarjoavan tuhansia nimekkeitä äänikirjoja, e-kirjoja ja digitaalisia lehtiä.

Myöskään kaikki suurimmat kirjankustantamot

E-KIRJASTO ON JULKISIN VAROIN TUOTETTU PALVELU, JOLLA ON RAJALLINEN BUDJETTI.

eivät olleet palvelussa mukana heti sen alkuvaiheessa. Poissaolollaan loistivat muun muassa Otava, WSOY, Gummerus ja Siltala.

Kesän aikana tilanne on hieman parantunut.

WSOY:n toimitusjohtaja **Timo Julkunen** kertoo neuvottelujen olleen vielä kesken palvelun auetessa. Kesäkuussa WSOY pääsi omalta osaltaan toimivaan sopimukseen E-kirjaston kanssa ja on sittemmin tarjonnut 4 000 kappaleen suuruista e- ja äänikirjojen kokoelmaa palvelun käyttöön.

Julkusen mukaan E-kirjastossa on edelleen useita pohdintaa herättäviä asioita. Kustantamo seuraa, mikä on palvelun toimivuus ja suhde muuhun kirjastolaitokseen. Lisäksi rahoitus ja pidemmän aikavälin strategia mietityttävät.

Myös Otavan kustantamia kirjoja on ilmestynyt palveluun touko-kesäkuusta lähtien. Neuvottelujen valmistuttua kustantamo lähti mukaan palveluun saadakseen kokemusta e-kirjaston lainausmääristä ja nykyisestä lisenssimallista.

– Suurin huoli meille on, miten kirjastomäärärahat kokonaisuudessaan kehittyvät. Mikäli E-kirjaston budjetti pienentää painettujen kirjojen

hankintoja, on vaikutus kirja-alalle kielteinen, sanoo Otavan liiketoimintajohtaja **Nona Ratia**.

Näköislehtiä kotisohvalle

Suhtautuminen E-kirjastoon on jakanut myös lehtikustantajia. Palvelussa on mukana runsaasti aikakauslehtiä, uutismedioita ei juuri lainkaan.

Elokuussa mobiilipalvelusta oli löydettävissä *Maaseudun Tulevaisuuden* näköislehtiä, vaikka tiedossa onkin, että lehti on poistumassa palvelusta. MT:tä kustantavan Viestimedian toimitusjohtaja **Elina Schüller** ei koe päätöksen olevan rapauttamassa kirjastolaitosta.

– Kirjastolla on tärkeä tehtävä Suomessa, ja aiomme siellä olla jatkossakin läsnä, mutta ensisijaisesti printtimuodossa, hän toteaa.

Schüller kertoi jo keväällä *Suomen Lehdistön* haastattelussa, miten kuluttajia tulisi opettaa entistä enemmän tilaamaan digitaalisia tuotteita lehden omista kanavista.

– Olemme panostaneet digitaalisiin sisältöihin ja onnistuneet saamaan asiakkaitamme siirtymään niihin, hän kertoo nyt.

Siirtymä vie aikaa. Siksi Schüller periaatteellisesti kyseenalaistaa, miksi lehtikustantajan tulisi osallistua palveluun, jossa oma tuote tarjotaan ilmaiseksi jokaiselle Suomen kotisohvalle.

Kaksi vuotta koodattu

Valtakunnallinen E-kirjasto on Kansalliskirjaston ja kuntien yhdessä tuottama palvelu, jonka tarkoitus kasvaa koko maan kattavaksi.

E-kirjastoa lähdettiin valmistelemaan syyskuussa 2021 eduskunnan myöntämän rahoituksen avulla. Rahoitus oli osoitettu muun muassa palvelun suunnitteluun ja organisointiin sekä uudenlaisen teknisen alustan kehittämiseen, mutta ei aineiston hankintaan.

Alkukokoelma olisi näyttänyt hyvinkin toisenlaiselta, jos sen kokoamiseen olisi ollut käytössä oma erillisrahoitus, kerrotaan Kansalliskirjaston verkkosivuilla:

”Kun tällaista alkupääomaa ei ollut, oli selvää, että palvelu avataan pienellä kokoelmalla, joka kasvaa tasaisesti kohti ensimmäisen vuoden tavoitenimek-määrää.”

Tavoitteena on 10 000 nimekkeen kokoelma palvelun täydyessä vuoden.

Kaksivuotisen hankkeen aikana kehitettiin ja rakennettiin oma tekninen alusta. Se perustuu avoimeen lähdekoodiin. Ratkaisuun päädyttiin, jotta palvelun kehitystyö pysyy E-kirjaston omissa käsissä.

– Pystymme pitämään toimintatavat joustavina ja reagoimaan muutostarpeisiin nopeasti, sanoo Kansalliskirjaston tietoasiantuntija **Anna Tuomikoski**.

Palvelua kehittää Kansalliskirjaston oma koodariitiimi. Seuraavaksi vuorossa on verkkoversion kehittäminen ja pilotointi tämän syksyn aikana. Webbi-versiota käyttäjät kaipaavat erityisesti verkkolehtien lukemiseen.

Teknistä alustaa on rakennettu kaiken aikaa tietoturva edellä. E-kirjaston uudelta käyttäjältä edellytetään ensimmäisellä kirjautumiskerralla vahvaa tunnistautumista. Tunnistautumisen yhteydessä palvelu tarkastaa myös käyttäjän kotikunnan, sillä käyttöoikeus perustuu henkilön kotikuntaan. E-kirjastossa mukana olevat kunnat maksavat palvelusta 0,7 euroa kuntalaista kohti.

Avautumishetkellä palvelussa oli mukana 221 kuntaa. Toisin sanoen 85 prosentilla maamme asukkaista on ollut kevästä lähtien mahdollisuus käyttää E-kirjastoa. Sekä käyttäjien että mukana olevien kuntien määrä kasvaa, kun pohjoisen eKirjasto liittyy vuodenvaihteessa mukaan E-kirjastoon ja tuo muassaan noin 650 000 uutta potentiaalista käyttäjää.

Asialla alueelliset ammattilaiset

E-kirjastosta käyttäjä löytää e- ja äänikirjoja eritoten suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi.

Hiljalleen on hankittu myös muunkielisiä teoksia. Elokuussa tehtiin ensimmäiset venäjänkieliset hankinnat.

E-kirjasto ei ole striimaus- tai lukuaikapalvelu. Se ei myöskään tarjoa muita digitaalisia sisältöjä, joten oopperatallenteita, verkkokursseja tai erilaisia musiikkipalveluita sen kautta ei löydy.

Palvelussa mukana olevien kuntien yleisten kirjastojen vaikutus näkyy esimerkiksi aineistovalinnassa. Uusia nimekkeitä hankitaan kokoelmaan viikoittain.

– Osa yhteistyötä on se, että aineiston valitsevat yleisten kirjastojen aineistovalinnan ammattilaiset, Tuomikoski kertoo.

E-kirjasto on julkisin varoin tuotettu palvelu, jolla on rajallinen budjetti, ja siksi aineistoakin on rajallisesti tarjolla. Sen kartuttamiseen on ensimmäisenä toimintavuonna käytettävissä 1,3 miljoonaa euroa. Siitä 36 prosenttia on korvamerkitty digitaalisten lehtien hankkimiseen, muu osa kirjoihin.

E-kirjaston kokoelmaa kartutetaan pitkin vuotta, ei kertarysäyksellä. Näin hankintarahaa on käytettävissä muun muassa syksyllä, kun uusia kirjoja ilmestyy runsaasti. ●

HAE SÄÄTIÖN APURAHAA!

Kiinnostaako oppiminen? Kaipaatko taitojesi päivitystä tai tukea työssä jaksamiseen?

AIKAKAUSLEHDENTOIMITTAJAIN

säätiön apurahat ovat haettavissa 1.–30.11.2024. Apurahaa voivat hakea kaikki HSJ:n jäsenet.

Jaossa painotetaan säätiön hallituksen linjaamia perusteita, joilla hakijan asema ja kilpailukyky työmarkkinoilla entisestään paranevat. Apurahoja voi saada moniin mielekkäisiin tarkoituksiin: erilaisiin ammattitaitoa kartuttaviin kursseihin, matkoihin, työssä jaksamiseen tai vaikkapa kirjallisiin hankkeisiin. Apurahoja ei myönnetä työnantajan maksettavaksi kuuluviin työnsäntäjän maksettavaksi kuuluviin tarkoituksiin ja työvälineisiin. Säätiö ei myöskään jaa työskentelyapurahoja. Säätiö ei myönnä apurahaa, mikäli hakija on saanut apurahan kahden vuoden sisään SAL:n säätiöstä tai HSJ:stä. Myönnetty apurahat ovat suuruudeltaan keskimäärin 300–600 euroa.

Apurahaa haetaan nettilomakkeella, joka avautuu 1.11. HSJ:n sivuille osoitteessa hsj.fi. Siellä on myös lisätietoa apurahan myöntämisestä ja käytöstä. Hakemuksia otetaan vastaan vain sähköisellä lomakkeella.

Päätökset apurahojen saajista tehdään vuoden 2025 alussa, ja kaikille hakijoille ilmoitetaan sähköpostitse haketuloksesta. Apuraha maksetaan kuitteja vastaan. Stipendit on käytettävä vuoden sisään niiden myöntämisestä.

Lisätietoja antaa säätiön stipendi-asiainhoitaja Sari Nurmo, sarimnurmo@gmail.com ja puh. 050 341 3361.

EKOKRIISI JOURNALISMIN POHJAKSI

ILMASTO tulisi sisällyttää kaikkeen journalismiin. Ei se niin kummallinen ajatus ole, yksinomaan realistinen. Talouskin on osa kaikkea muuta journalismia, ja ympäristö asettaa taloutta vielä paljon perustavanlaatuisemmat reunaehdot. Kuolleella planeetalla ei kasva talouskaan. Jos kaikkea voidaan ajatella rahan kautta, on voitava myös ympäristön.

Ei se kovin poliittinenkaan ajatus ole, ellei sitten halua säilyttää sivilisaatio mielletä jotenkin erityisen poliittiseksi. Ei ole kummoistakaan radikaalis-
mia ottaa eksistentiaalinen uhka aiheen vaatimalla vakavuudella.

Ekokriisistä ei tarvitse tehdä uutta uutiskriteeriä. Päällikkötoimittajien tarvitsee vain päivittää suhteellisuudentajunsa. Merkitys on jo yksi uutiskriteeri. Se, että jokin on ihmiskunnalle – ja aimo siivulle elonkirjoa siinä sivussa – elämän ja kuoleman kysymys, on melko merkittävää. Hyvää ilmastojournalismia tehdään jo, siitä ei ole kysymys. Mutta ilmaston tulisi lävistää kaikki journalismi.

Eikä tämä ole edes ihan uusi idea. **Riikka Suomen** ja **Lasse Leipolan** muutaman vuoden takainen #entäsilmasto-kampanja perustui käytännössä samalle ajatukselle, ja varmasti muitakin kokeiluja on ollut. Mutta kokeilut eivät riitä, kun suurin osa journalismista ylistää yhä kriiikkittömästi kasvua ja kulutusta. Joka ikisen jutun yhteydessä on kysyttävä: miten tämä suhteutuu ilmastokriisiin ja lajikatsoon? Myös muoti-, matkailu- ja urheilujuttujen. Aivan erityisesti politiikan ja talouden.

Onneksi toimittajalla itsellään ei tarvitse olla vastauksia. Hänen tehtävänsä on penätä niitä muilta – ja kysyä jatkokysymyksiä. Kun puhutaan kestävästä kasvusta, on tarkennettava, mitkä ovat mittarit ja miten ulkoisvaikutukset on huomioitu. Kun puhutaan talouskasvun ja päästöjen irtikytkennästä, on

vaadittava näyttöä (jota ei toistaiseksi ole) ja tarkennettava, tarkoitetaanko suhteellista vai abso-
luuttista irtikytkentää. Ja kun puhutaan tavoitteis-
ta, on tivattava, mitä niiden eteen on käytännössä tehty.

Kun puhutaan aineettomasta kasvusta, on kysyttävä, miten materiaasta tarkkaan ottaen saadaan irti moninkertaisesti reaaliarvoa. Miten tällainen huikea materiaalitehokkuus käytännössä toteutetaan ja miten varmistetaan, ettei se lisää kulutusta (kuten lähes aina tuppaa käymään)? Ja kun intoillaan uusista teknologioista ja ”aineettomasta” ICT-alasta, on muistettava sen valtavat päästöt ja kulutus, joka kasvaa edelleen.

Niin ja: höpötys vaikuttajien ja viestijöiden rakastamasta puolestatoista asteesta tulisi lopettaa. Se meni jo. Esiteolliseen aikaan verrattuna maapallon keskilämpötila on noussut jo yli yhden asteen. Nyt olemme toiveikkaasti ajatellenkin parin kolmen asteen tiellä. Euroopassa se voi tarkoittaa

jopa kuutta astetta, Suomessa ja muilla arktisilla alueilla vielä suurempaa nousua. Juuri mitään ei ole vielä tehty. Silti jokaisella asteen kymmenyksellä on yhä merkitystä.

Journalismi on vanhan maailman lapsi kuten parlamentarismikin, mutta sen ihanteet ovat yhä aivan kelvollisia. Jos ne otetaan vakavasti, niiden varassa on täysin mahdollista tehdä hyvää ”ilmastojournalismia” – tai siis ihan vain journalismia.

Journalismin ei tarvitse rohkaista toimintaan, luoda toivoa eikä keksiä ratkaisuja. Mutta journalistien pitää kertoa totuus, sillä yleisöllä on oikeus tietää. Jos journalismi jättää asettamatta asiat oikeaan kontekstiin – joka tässä tapauksessa on koko elonkehän elinkelpoisuus – on se suorastaan valheellista, ei siis journalismia lainkaan. ●

”KUOLLEELLA
PLANEETALLA
EI KASVA
TALOUSKAAN.”

DIGILOIKKA TEHTIIN, MUTTA PRINTTI JÄI

Oppilaat – ja myös opettajat – ovat eriarvoisessa asemassa sen mukaan, mitä oppimateriaaleja koulussa on käytössä. Yhdellä voi olla vihko, toisella värikäs kirja ja kolmannella uusimmat digitehtävät.

TEKSTI ANNAMARI TYPPÖ KUVITUS OUTI KAINIEMI

Kun digitalisaatiota alettiin tuoda kouluihin voimakkaasti kymmenisen vuotta sitten, vallitsi vahva usko siihen, että opetusmateriaali siirtyisi vähitellen kokonaan sähköiseen muotoon.

– Silloin puhuttiin revolutiosta. Printti nähtiin vanhanaisena ja digi uutena, Sanoma Learning Nordicsin perus-

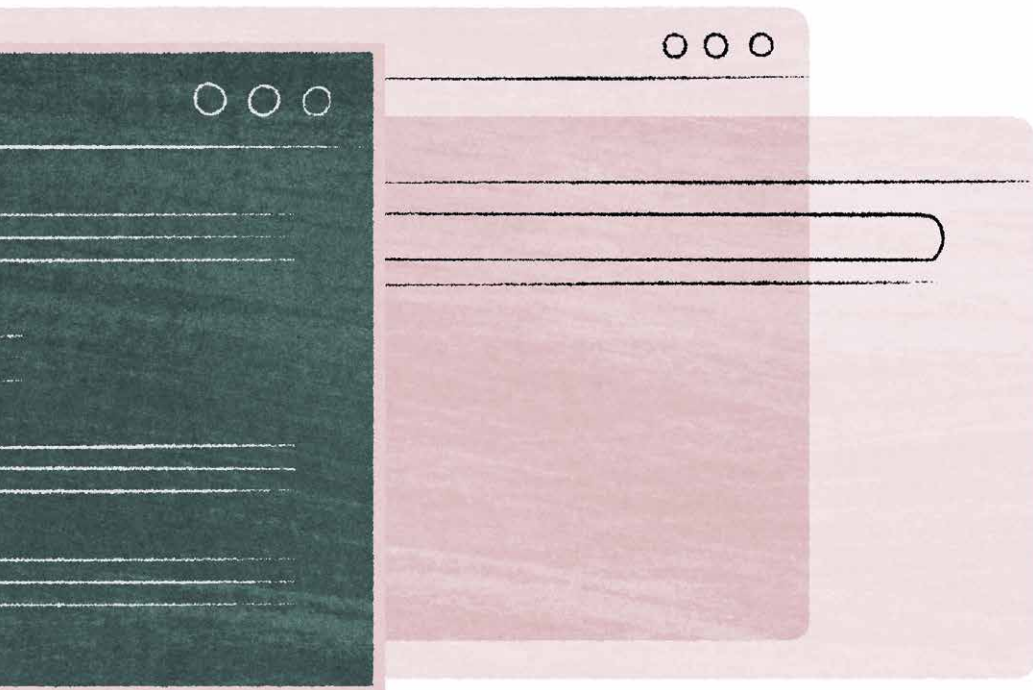
opetuksen liiketoimintajohtaja **Mika Perttola** muistelee.

Toisin kävi. Digiloikka kyllä tehtiin, mutta ei printti mihinkään kadonnut, ainakaan peruskoulusta. Koulu- ja kuntakohtaisia eroja toki on, mutta Suomen Kustannusyhdistyksen tilastojen mukaan peruskoulussa digitaalisen oppimateriaalin osuus on vain kymmenisen prosenttia, sekun

pääosin lisäharjoituksia ja opettajille tarkoitettua tukimateriaalia.

– Printti elää vahvasti. On hienoa, että keskustelu on mennyt taas siihen suuntaan, että perinteistä oppikirjaa arvostetaan, Perttola toteaa.

– Tietyt oppilasryhmät tarvitsevat edelleen painettuja kirjoja. Esimerkiksi pienemmät lapset ja erityisoppijat hyötyvät usein siitä,

että heillä on konkreettinen kirja käsissään, sanoo Opetushallituksen oppimateriaalipäällikkö **Salla Peltola**.

Opetushallituksen oma oppimateriaalituotanto täydentää kaupallisten kustantamojen valikoimaa tarjoamalla materiaalia pienille kieli- ja katsomusaineille ja ammattialoille sekä erityisopetukseen ja maahanmuuttajien koulutukseen

Lukiossa printin ja digin suhde on toinen: digitaalisen opetusmateriaalin osuus on kivunnut jo yli kahdeksankymmenen prosentin. Merkittävä tekijä muutoksen taustalla oli lukion uusien opetussuunnitelman perusteiden käyttöönotto vuonna 2021. Niissä painotetaan digitaalista oppimisympäristöä ja tulevaisuuden työkalujen hallintaa.

– Se oli hurja keikaus ja tapahtui hieman yllättäenkin. Sitä ennen lukion oppimateriaalista vain muutama kymmenen prosenttia

oli ollut digitaalista. Sen jälkeen tilanne on vähitellen tasaantunut ja olemme oppineet paljon. Nyt pohdimme, miten painetun ja digitaalisen oppimateriaalin hyviä puolia voisi yhdistää parhaiten, kertoo tuottaja **Maria Vuorimies** Otava Oppimisen palveluista.

Saavutettavuus ei ole vain tekniikkaa

Muutos on asettanut kustantamot uudenlaisten haasteiden eteen. Niissä kuitenkin uskotaan, että printti säilyttää asemansa ainakin osittain myös tulevaisuudessa.

Painetun kirjan sinnikkyyydestä huolimatta digitalisaatio on jatkanut voitokulkuaan ja mullistanut oppimateriaalien tuotannon ja jakelun. Murros ei ole ollut pelkästään teknologinen, vaan se on vaikuttanut myös koulutuksen rakenteisiin, pedagogiikkaan ja oppimiskokemuksiin.

– Digitalisaatio on tuonut mukaan uusia lainsäädännöllisiä

vaatimuksia, kuten tietoturvaan liittyvät kysymykset. Myös saavutettavuus on iso juttu. Se ei ole pelkästään tekninen kysymys, vaan vaatii syvällistä ymmärrystä siitä, miten erilaiset oppijat omaksuvat tietoa. Se on ollut iso haaste monessa mielessä, Salla Peltola sanoo.

Materiaalien tekniset saavutettavuusvaatimukset on kirjattu lakiin, jos kohta ne kehittyvätkin jatkuvasti. Saavutettavuus tarkoittaa sitä, että mahdollisimman moni ihminen voi käyttää materiaalia mahdollisimman helposti.

Myös sisällön ymmärrettävyys on keskeinen osa saavutettavuutta. Oppiminen on mahdollista, kun kieli on selkeää ja kokonaisuudet etenevät loogisesti. Eri oppijoilla on eri tapoja havaita ja ymmärtää heille esitettyä tietoa, joten sisältöjen tarjoaminen eri aistein havaittavilla tavoilla edistää yksilöllistä oppimista.

Digialustalla voi esimerkiksi olla erilaisia teknisiä ratkaisuja,

joiden avulla tehtäviä esitetään. Kaikki niistä eivät ole saavutettavia, mutta niitä käytetään, koska suurin osa oppilaista hyötyy jostakin toiminnallisuudesta. Näiden lisäksi laaditaan saavutettava kakkosversio esimerkiksi tekstimuotoisena pdf-tiedostona niille, jotka eivät pysty tiettyä teknistä ratkaisua käyttämään.

– Puhumme aina ”konepellin alla” tapahtuvasta tekniikasta, kuten otsikkotasoisista ja alt-teksteistä. Siellä on hirveä määrä asioita, joita peruskäyttäjää ei näe mutta joiden täytyy olla kunnossa, jotta esimerkiksi kaikki erilaiset lukulaitteet toimivat järkeväs- ti, Peltola havainnollistaa.

Selkokielelle on kysyntää

Vaihtoehtoisten materiaalien tarjoamisesta hyötyvät erityisesti opiskelijat, joilla on aistivamma tai oppimisvaikeuksia tai joiden äidinkieli ei ole suomi.

Peltolan mukaan erityisopetuksen ja S2-opetuksen oppimateriaalisäiltöihin kiinnitetäänkin entistä enemmän huomiota.

– Tekemisämme kartoituksissa on käynyt ilmi, että tarvitaan selkokieltä ja selkosuomea, sillä oppijoilla on erilaisia erityisvaikeuksia ja kielihaasteita, Peltola sanoo.

Tämä heijastaa laajempaa muutosta, jossa oppimateriaalien on vastattava yhä monimuotoisemman oppilaskunnan tarpeisiin.

Uutiset Pisa-tulosten laskusta ovat herättäneet huolta suomalaisen koulutuksen laadusta. Keskustelua on käyty myös siitä, onko oppikirjojen vaatimustasoa laskettu Pisa-tulosten paineessa.

Maria Vuorimies korostaa, että oppimateriaalit pohjautuvat opetussuunnitelmiin, jotka ohjaavat niin opetusta kuin materiaalien sisältöäkin.

– Totta on, että Pisa-tulokset ovat tuoneet esiin haasteita erityisesti lukutaidossa, ja tähän on

nyt kiinnitetty erityistä huomiota. Siksi oppimateriaaleissa on painotettu entistä enemmän perustaitoja, kuten lukemista ja kirjoittamista sekä suomen kielen sanaston ja luetun ymmärtämistä, Vuorimies sanoo.

Printti rauhoittaa, digi mukautuu

Oppimateriaalin formaatti vaikuttaa monin tavoin oppimisen tapoihin ja kokemuksiin. Monille oppilaille fyysinen kirja voi tarjota rauhoittavan ja keskittymistä tukevan kokemuksen, kun taas digitaalisten materiaalien etuna on niiden mukautuvuus ja interaktiivisuus.

Vuorimies listaa digitaalisten materiaalien eduksi myös muun muassa tehtävien automatisoidun tarkistamisen ja analytiikan, jonka avulla opettajat voivat seurata oppimista reaaliajassa.

Lisäksi ne tarjoavat erinomaisen mahdollisuuden eriyttää opetusta ylöspäin, sillä oppimisen haasteiden lisääntymisen kääntöpuolena myös erittäin hyviä oppilaita on paljon ja heidänkin oppimistaan täytyy tukea. Digitaalisatio on Vuorimiehen mukaan laajentanut aineistoja, joten tarjolla on myös lisäharjoituksia niille, jotka kaipaavat enemmän haasteita.

– Painetun ja digitaalisen materiaalin yhdistäminen tarjoaa parhaan mahdollisen oppimisympäristön, jossa voidaan hyödyntää kummankin formaatin vahvuuksia, Vuorimies sanoo.

Osaaminen menee hukkaan

Uusien oppimateriaalisarjojen rakentaminen lähtee aina palvelumuotoiluajattelusta.

– Haemme kentältä vinkkejä siihen, mihin tarpeisiin materiaalin täytyy vastata. Ytimessä on valtakunnallinen opetussuunnitelma, mutta myös ympäröivä

yhteiskunta vaikuttaa siihen, millainen oppimateriaalista lopulta muodostuu. Se heijastelee nykyhetken koulumaailman tarpeita ja tavoitteita. Oppimateriaalit eivät ole irrallisia kokonaisuuksia, vaan ne peilaavat opetussuunnitelmien kunnianhimoisia tavoitteita, toteaa Mika Perttola.

Tavat käyttää oppikirjoja ja muita materiaaleja vaihtelevat suuresti kunnittain ja kouluittain. Joissakin kouluissa on yleislinjasta poiketen luovuttu lähes kokonaan painetuista kirjoista. Toiset koulut ovat tehneet linjauksia, ettei esimerkiksi harjoituskirjoja hankita lainkaan – tai jos hankitaan, niihin ei saa kirjoittaa tai tehdä muita merkintöjä. Tämä on Salla Peltolan mielestä harmillista.

– Kielten harjoituskirjat on suunniteltu niin, että harjoitukset ovat pedagogisesti tarkoituksenmukaisia. Kun tehtävät tehdään vihkoon, tämä isompi ajatus niiden taustalla menee hukkaan, Peltola sanoo.

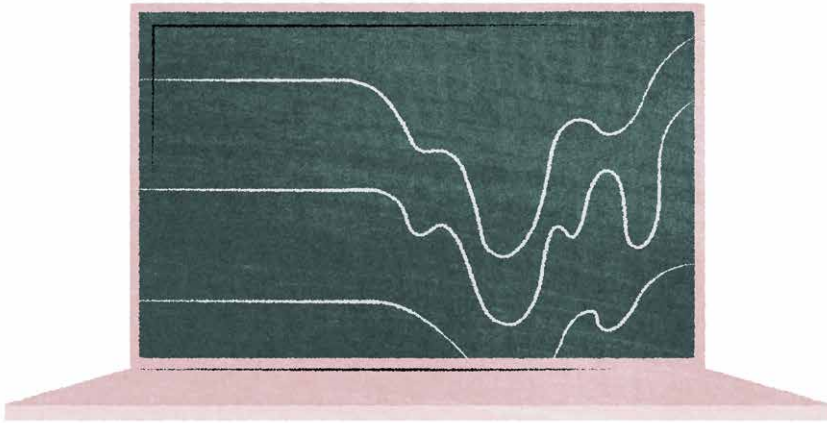
Mika Perttola nostaa esiin myös muita näkökulmia, kuten oppimaan motivoimisen. Oppimiskokemus on erilainen, jos toisella on käytössä värikäs kirja ja toinen joutuu tyytymään vihkoon. Vanhempienkin voi olla vaikea seurata lastensa koulutyötä ja edistymistä, jos kaikki on sähköisenä.

Eikä sovi unohtaa myöskään opettajien vinkkeä. Peltolan mukaan kuntien ja koulujen linjaukset voivat asettaa opettajat eriarvoiseen asemaan sen suhteen, millaiset työvälineet heille annetaan.

– Olen verrannut tätä talonrakentamiseen: toinen saa vasaran ja poran, toinen kehotuksen katsoa netistä, Peltola sanoo.

Pahimmillaan tämä voi heijastua opetuksen laatuun.

Sanoma Learning teetti vuonna 2023 tutkimuksen eurooppalaisille perusopetuksen ja toisen asteen opettajille. Suomalaisten

KARTOITUKSISSA ON KÄYNYT ILMI, ETTÄ OPPIKIRJOISSA TARVITAAN ENTISTÄ ENEMMÄN SELKOKIELTÄ JA SELKOSUOMEA.

opettajien oman arvion mukaan kustannettu oppimateriaali säästää tuntien suunnitteluun kuluvaan aikaan keskimäärin 8,1 tuntia viikossa ja tehtävien tarkistamiseen kuluvaan aikaan keskimäärin 5,3 tuntia viikossa.

– Kustantajat panostavat oppimateriaalien pedagogiseen kehittämiseen, jotta ne tukisivat opettajia parhaalla mahdollisella tavalla, Perttola sanoo.

– On tärkeää, että opettajille tarjotaan hyvät työkalut ja oppimateriaalit, jotta he voivat keskittyä opetukseen. Totta kai rehtorit joutuvat tasapainoilemaan budjetin kanssa, mutta kustannettujen oppimateriaalien osuus koulujen kuluista on vain noin 1–2 prosenttia, Perttola toteaa. Tieto käy ilmi, kun vertaillaan Tilastokeskuksen ja Suomen Kustannusyhdistyksen tilastoja.

Millaisista summista oppimateriaalien kohdalla sitten puhutaan? Kustannusyhdistyksen tilastojen mukaan oppimateriaalien arvonlisäveroton nettomyynti peruskouluun oli 78,3 miljoonaa euroa vuonna 2023. Digitaalisten

materiaalien osuus siitä oli 14,8 prosenttia. Vuonna 2019 summa oli 73,4 miljoonaa euroa ja digin osuus 10,6 prosenttia. Toisella asteella muutos on ollut eri luokkaa. Kun vuonna 2019 arvonlisäveroton nettomyynti oli 25,4 miljoonaa euroa ja digin osuus siitä 31,1 prosenttia, vuonna 2023 nettomyyntiä oli 38,2 miljoonaa euroa ja digin osuus 80,9 prosenttia.

Tekoäly tulee kouluunkin

Mitä syntyisi, jos koko oppimateriaalijärjestelmä räjäytettäisiin ja aloitettaisiin puhtaalta pöydältä? Aika lailla nykymallin kaltainen systeemi, vastaavat Perttola, Vuorimies ja Perttola kuin yhdestä suusta. Hybridimalli toimii hyvin.

– Pohdimme tätä itse asiassa jatkuvasti. Mietimme eri näkökulmista, millaista arki koulussa on ja miten voisimme reagoida siihen. Yhteistyö koulujen kanssa on vahvaa. Meillä on hyvä keskusteluhyteys ja käymme kouluissa katsomassa, millaista arkea siellä eletään, sanoo Vuorimies.

Hän korostaa, ettei digitalisaa-

tio ole mörkö, vaan se on tuonut työhön paljon uusia, hyviä asioita.

– Oppiminen on monipuolistunut, ja ymmärrämme nyt paremmin, että jokainen oppija on oma yksilönsä. Tärkeintä on luoda oppimisen iloa ja positiivisia oppimiskokemuksia, Vuorimies sanoo.

Perttola jakaa kiitosta osaaville oppikirjailijoille.

– Arvostan tekijöitämme. Meillä on monta sataa aktiivista ammattilaista, jotka refleктоivat käytännön työtä tosi hyvin. Mielestäni nykyinen malli, jossa on sekä printtiä että digiä, on hyvä. Printti keskittyy perusasioihin ja digi harjoituksiin ja opettajan tukemiseen.

Perttola uskoo, että lähitulevaisuudessa myös tekoäly tulee osaksi oppimateriaaleja. Kenties se voi auttaa mukauttamaan oppimiskokemusta entistä henkilökohtaisemmaksi.

– Tämä ei tosin välttämättä tapahdu vallankumouksellisesti, vaan evoluutiomallin mukaan. Se tuo pikkuhiljaa uusia hyötyjä luokahuoneeseen ja tapaan tehdä sisältöjä, kuten digitaalisuus on aiemmin tuonut, Perttola ennustaa. ●

HELMIJUTTU

Ulriikka Myöhänen on humanitaarisiin kriiseihin erikoistunut toimittaja ja viestinnän asiantuntija. Myöhänen on toimituspäällikkö Kirkon Ulkomaanavun julkaisemassa Tekoja-lehdessä.

Ulriikka Myöhänen sai idean juttuunsa syyrialaisessa ravintolassa.

KUKA MUISTAA ALEPPON?

Juttukeikka Syyriaan sai pohtimaan, miten journalistit kehystävät tarinoita humanitaaristen kriisien keskeltä ja kuinka kaukainen juttu myydään suomalaiselle lukijalle.

TEKSTI ULRIIKKA MYÖHÄNEN KUVA NIKO KORHONEN

Helmikuun kuudentena 2023 maa järisi voimakkaasti Turkissa ja Syyriassa. Minä heräsin uutisiin Ukrainassa, jossa olin parin kuukauden mittaisella työkeikalla.

Viestittelimme esihenkilöni kanssa siitä, olisinko valmis lähtemään nopealla aikataululla Syyriaan.

Olinhan minä, mutta lopulta kevät oli jo pitkällä, kun vihdoinkin sain viisumipostia. Pohjoisessa Syyriassa sijaitsevaan Aleppon kaupunkiin matkustin kesäkuussa. Tehtäväni oli dokumentoida avustustyön etenemistä ja kerätä materiaalit reportaasiin, joka kertoisi jotain merkittävää ajasta maanjäristyksen jälkeen.

Yleensä matkalle valmistautumiseni noudattelee kultaista keskitietä: jokin suunnitelma on hyvä olla, loppu friistailataan. Ääripäissä piilee nimittäin ansoja. Jos kentällä jumiutuu putkinäköisesti alkuperäiseen ideaansa, parhaimmat näkökulmat ja juonenkäänteet saattavat mennä ohi silmien ja korvien. Ilman suunnitelmaa voi puolestaan päätyä haahuilemaan ja keräilemään juttuaineisia sieltä täältä.

Syyrian rajaa lähestyessäni oloni oli mielteliäs. Yritin vimmatusti miettiä reportaasille kirkkaampaa näkökulmaa, joka järjestelisi ajatuksiani. Kriisialueilla reissatessa improvisointi on kuitenkin tärkeä taito, sillä kaikkia asioita ei voi suunnitella etukäteen.

Sillisalaatista ideaksi

Idea ”Minä muistan Aleppon” -jutusta valmistui tilanteessa, jossa kaikki muutaman päivän sisällä koettu tuntui sekavalta sillisalaatilta. Olin turhautunut, sillä tulkkinen kielitaito oli paljastunut riittämättömäksi. Lähettelin viestejä ja yritin löytää korvaajaa.

Istuin valokuvaaja **Antti Yrjösen** kanssa ravintolassa, joka oli syyrialaisien kollegoidemme mukaan ”kaupungin ainoita ruokapaikkoja, josta emme saisi koleratartuntaa”. Vesipiiput porisivat ympärillä.

Tulkkihaasteiden ohella analysoimme kiivaasti siihen mennessä tekemäämme tiedonhankintaa, kuten meillä usein on tapana yhteisillä reissuillamme. Aineksia oli, mutta maanjäristyksestä oli kulunut jo kuukausia. Suomalainen yleisö tarvitsisi koukun kiinnostuakseen aiheesta uudelleen.

Lisäksi halusimme tuoda kerrontaan jotain uutta. Moni Syyrian tilannetta seurannut länsimaalainen muistaa Aleppon sotaa ruotivista uutisista, joissa kaupunkia luonnehdittiin ”maanpäälliseksi helvetiksi”.

Sitäkin Aleppo on asukkaalleen ollut, mutta onhan sen oltava muutakin, pohdimme.

Aleppo tunnetaan historiallisena kauppapaikkana jo vuosisatojen takaa. Ennen sotaa sillä oli maine korkeasti koulutettujen asuttamana yliopistokaupunkina.

Syyriasta uutisoidaan usein vahvojen mieshahmojen kautta. Mitäpä, jos ääneen pääsisivät tällä kertaa naiset?

Puhuminen auttaa aina, niin tälläkin kertaa. Yhtäkkiä hahmotimme, miten jokaisesta Alepossa käydystä keskustelusta nousi esiin kaupungin ja sen asukkaiden erityinen side. Kameralle keikka tarjosi sekä mielenkiintoisia henkilöitä että ikiaikaisia, urbaaneja maisemia.

Bingo! Juttu kertoisi paitsi paljon kokeneista aleppolaisista myös kaiken nähneestä Aleppon kaupungista.

Tärkeitä kahvikupposia

Sanon usein, että toimittajan tärkeimpiä ominaisuuksia on osata kuunnella. Kuuntelemisen pohjalta voi nimittäin kysyä monia kysymyksiä, jotka eivät välttämättä tule haastattelun suunnitteluvaiheessa mieleen. Kriisialueilla työskentelyyn tarvitaan myös vahvaa eettistä osaamista ja toimivia verkostoja.

Alepossa tilanne oli ja on edelleen vakava. Humanitaarisilta toimijoilta saamani arvion mukaan maanjäristys vaikutti yli 72 000 aleppolaisperheen elämään. Monet ovat nähneet lisäksi kaupunkisodan, eläneet pakolaisina ja menettäneet läheisiään terrorismille.

Kovia kokeneiden ihmisten kohtaaminen vaatii sekä rohkeutta että nöyryyttä. Journalistin ohjeita noudattava toimittaja ei halua ruokkia trauma. Toisaalta toimittajan tehtävä on kysyä kysymyksiä, niitä vaikeita, ja saada vastauksia, joiden antaminen voi joskus olla visaista.

Kriisialueilla reissatessani osaan vain harvoin paikallista kieltä niin, että pystyisin tekemään haastatteluja omin päin. Sen vuoksi yhteistyön paikallisen

**KRIISIALUEILLA REISSATESSA IMPROVISOINTI
ON TÄRKEÄ TAITO, SILLÄ KAIKKIA ASIOITA
EI VOI SUUNNITELLA ETUKÄTEEN.**

VOIN OLLA LEVOLLISIN MIELIN, KUN OLEN ITSE ARVIOINUT TIETOJEN LUOTETTAVUUTTA JA TEHNYT OMAT EETTISET RATKAISUNI.

kollegan kanssa on sujuttava saumattomasti. Ennen keikkaa kerron tulkille, miten tarkasti toivon hänen tulkkaavan haastattelut. Haastattelun aikana saatan tiedustella, onko hänen mielestään ok kysyä näin henkilökohtaisia asioita. Yleensä saamme kaikki kysymykseni kysytyä, mutta paikallinen kollega osaa hienosäätää uteluni paikalliseen kulttuuriin sopivaksi.

Kriiseistä raportoidessani yritän olla myös liiaksi kehystämättä. Aleppon tapauksessa se tarkoitti esimerkiksi seuraavanlaista ajatuksenkulkua: ihminen on saattanut menettää kotinsa ja rakkaimpiaan katastrofeille, mutta se ei tarkoita, että hän ajattelee koko elämänsä olevan ankeaa ja menneisyytensä ja tulevaisuutensa mustaa. Pitää kuunnella, mitä ihmisellä on kerrottavanaan. Vasta sitten voi tehdä johtopäätöksiä.

Parhaimmillaan kohtaamiset kentällä ovat kaikille osapuolille merkittäviä. **Alia Dwabili** kertoi hermoilleensa koko haastattelua edeltävän yön. Hänellä oli huonoja kokemuksia haastatteluista, joissa hän tunsu tullessa kuulustelluksi. Alian kanssa tärkein kysymys ei ollut ”mitä tapahtui?” vaan ”mitä sinä ajattelet?”

Kahvikupposten äärellä Alia kertoi, miten hän taisteluiden jälkeen siivosi naapureidensa ruumiita vanhakaupungin kapeilta kujilta. Hän kertoi yksityiskohtia lapsistaan ja entisaikojen Alepposta. Alia kiitti siitä, että meillä oli aikaa hänelle.

Kohtaaminen muistutti, että featuren tekeminen vaatii kykyä pysähtyä. Aleppossa luottamuksen rakentuminen tarkoitti tuntien istuskelua hätämajoituksen lattialla ja leikkejä kuperkeikkoja heittelevien pikkulasten kanssa.

Lähtiessämme Alia muiskautteli peräämme lentosuukkoja.

Kullanarvoiset kontaktit

Tarinankertojalle Syyria on erityinen paikka: jos juttukeikalle maltaa lähteä kaikki aistit avoinna, ei valmistuvan jutun kerronta jää köyhäksi.

Mutta on matkan varrella takuuvarmasti mutkiakin, ja ensimmäinen niistä on konkreettinen. Näinä aikoina Syyrian lentokentät ovat kansainvälisten pakotteiden alla. Syyriaan päästäkseni pitää lentää Libanoniin ja ylittää raja Syyriaan auton kyydissä.

Syyriassa toimittaja on jatkuvasti paikallisen viranomaisen valvonnassa. Haastattelu tai kuvaus julkisella paikalla voi keskeytyä nopeasti. Niin kävi myös meille, kun olimme käymässä erään perheen romahtaneessa kotikorttelissa. Äkäinen naapuri tuli ärisemään, ja paikalliset kollegat hoputtivat meitä liukenemaan paikalta nopeasti.

Nyt joku saattaa kysyä, miksi suomalaisen pitää työntyä kriiseihin raportoimaan, vaikka siitä voi aiheutua hämminkiä paikalliselle yhteisölle. Eikö jutut voisi kertoa käännoksinä, riittäähän Syyriassa ammattitaitoisia journalisteja?

Toki, mutta totuudenmukainen tiedonvälitys onnistuu parhaiten, kun asiat kokee itse. Voin olla levollisin mielin, kun olen itse arvioinut tietojen luotettavuutta ja tehnyt omat eettiset ratkaisuni. Suomalaisena toimittajana tunnen myös yleisöni ja ainakin luulen tietäväni, mikä voisi saada suomalaiset kiinnostumaan niinkin kaukaisesta aiheesta kuin Aleppon kaupungista.

Paikalliset kontaktit ovat kuitenkin kullannarvoisia. Tämäkään juttu ei olisi syntynyt ilman syyrialaisia kollegoitamme, jotka auliisti auttoivat meitä etsimään, löytämään ja selvittämään.

Moni muistaa Aleppon

Lukuisten haastatteluiden ja taustakeskusteluiden jälkeen palasin Suomeen. Naputin juttua lähiökotini parvekkeella ja selailin kuvaamiani videopätkiä Alepposta. Makustelin niiden yksityiskohtia, ääniä ja värejä. Videot auttoivat mieltäni palaamaan matkan yksityiskohtiin.

Juttu painettiin syksyllä 2023. Se kertoo siitä muutoksesta, jonka Aleppo on käynyt läpi viime vuosikymmenen aikana. Kaupunki ja sen asukkaat ovat hienosti esillä **Nici Lönnbergin** taitossa.

Keväällä 2024 ”Minä muistan Aleppon” sai kunniaininnan Editkilpailun Vuoden aikakausmediajuttu -sarjassa. Se oli hieno uutinen näinä aikoina, joina ulkomaanjournalismista ja kehitysviestinnästä karsitaan voimakkaasti.

Tärkein palaute tuli lukijoilta ja todisti, että vaivaa kannatti nähdä. Monet kiittelivät sitä, miten juttu onnistui tuomaan kaukaiset tapahtumat lähelle lukijaa. Tuntuu ihan kuin olisin itse käynyt Aleppossa, joku kirjoitti. ●

TANKKAUSTAUKO

Helsingin Sanomista organisaatiomuutoksen seurauksena lähtenyt Laura Saarikoskea kiusaa, että suomalainen media on onnistunut kaupallistamaan digimaailmassa ensisijaisesti henkilökohtaisen hyötysisällön.

TEKSTI TUUKKA TUOMASJUKKA KUVAT PEKKA HOLMSTRÖM

Sen jälkeen, kun **Erja Yläjärvi** rekrytoitiin *Helsingin Sanomien* päätoimittajaksi syksyllä 2023, alkoi talossa rytistä.

Ensin toimittajat päätyivät suremaan vastikään elvytetyn *Nyt*-liitteen yhtäkkistä lakkauttamista, kun uusi päätoimittaja oli päättänyt vähentää erillisiä alabrändejä.

Samassa hengessä purettiin toinen tuoreehko järjestely, niin sanottu syventävä linja, joka keskittyi maksumuurin takana oleviin juttuihin. Syventävien juttujen tekeminen jatkui, mutta nyt samassa organisaatiossa uutisten kanssa.

Samalla lakkautettiin syventävän linjan päätoimittajan tehtävä. Kollegat saivat jälleen hätkähtää: roolissa puolitoista vuotta toiminut **Laura Saarikoski** irtisanoutui tehtävästään. Hän oli ehtinyt työskennellä *Helsingin Sanomissa* yli 20 vuotta: politiikan toimittajana, feature-toimituksen esihenkilönä, Yhdysvaltain-kirjeenvaihtajana, toimituspäällikkönä ja päätoimittajana.

Nyt, puoli vuotta uutisen jälkeen, Saarikoski puhuu lähdistään rennosti, vaikkakin ilmeisen harkituin sanavalinnoin.

– Oli järkevää, että lähdin miet-

timään muita asioita sen jälkeen, kun tuo tehtävä lakkasi, hän perustele.

Pian irtisanoutumisen jälkeen Tampereen yliopistolla alkoi journalistiikan työelämäprofessorin rekrytointi. Yliopisto ei jättänyt käyttämättä mahdollisuutta: tehtävistään juuri vapautunut, maanjohtavan lehden entinen päätoimittaja valittiin pestiin.

Liiketoimintaa opettamaan

Kun Saarikoski pohti hakemista työelämäprofessoriksi, hän palasi mielessään aikaansa Helsingin Sanomain säätiön stipendiaattina Oxfordin yliopistossa vuosina 2011–2012. Sitä hän luonnehtii opettavaiseksi ja ”valtavan inspiroivaksi”.

– Ajattelin, että ihmisen urala pitäisi olla säännöllisesti tankkaustaukoja. Uran aikana pitää olla hetkiä, missä pysähdyt miettimään, missä olet, mitä voit antaa ja mitä voit oppia. Sellainen oli viimeksi Oxfordissa, ja siitä saatu virta kantoi monta vuotta eteenpäin.

Sellaisena toimii toivottavasti myös vuoden mittainen pesti Tampereella.

Elokuun puolivälissä, juuri ennen lukukauden alkamista

Saarikoski istuu ensimmäistä kertaa työelämäprofessorin työhuoneessaan. Hän luettelee kysymyksiä: Miten mitataan sitä, onko jokin juttu hyvä? Miten saa töitä? Miten toimittaja voi vaikuttaa siihen, että yleisö olisi valmis maksamaan hänen journalismistaan?

Nämä kaikki liittyvät kannattavaan journalismiin – teemaan, jota Saarikoski luonnehtii tämänvuotisen opetuksensa tärkeimmäksi.

Hän perustele aiheen valintaa omalla taustallaan. *Helsingin Sanomista* saadut kokemukset ”maksuhaluisuuden herättämisestä” ovat vielä tuoreita, minkä lisäksi liiketoiminta ei perinteisesti ole toimittajakoulutusten ydinaiheita.

– Ajattelen, että ehkä minun kannattaa opettaa täällä sellaista, mitä muut eivät ole vielä opettaneet, hän sanoo.

Saarikosken mukaan kannattavuuteen liittyvät kysymykset kuuluvat joidenkin mielestä ennemmin mediayhtiölle kuin toimittajille. Hänen mukaansa aiheen pohtiminen kannattaa kuitenkin ottaa vakavasti.

– Tässä vaikeassa taloudellisessa tilanteessa, jossa media-ala on, jokaisen toimittajan pitäisi osata ajatella, mikä kaikki on yleisölle arvokasta.

”Don’t make the media you like, like the media you make”, kuuluu Laura Saarikosken Oxford-vuosinaan kuulema sitaatti, jonka hän haluaa välittää opiskelijoilleen.

Toimittajia Saarikoski ei vastuuttaisi miettimään, paljonko juttu tuo tilauksia. Sen sijaan hän patistaa heitä pohtimaan, mistä median yleisö on kiinnostunut.

Tulevan vuoden aikana Saarikoski aikoo toki puhua muustakin, esimerkiksi Yhdysvaltain vaaleista sekä toimittajakoulutuksen tuomista mahdollisuuksista urapolulle. Lisäksi hän aloittaa viikoittaisen työelämäprofessorin vastaanoton, jolla opiskelijat voivat kysyä henkilökohtaisia neuvoja heitä askarruttaviin aiheisiin: pallotella urakehitystä, saada apua kesätoimittajahakemuksen tekemiseen tai kerätä vinkkejä työhaastattelussa esiintymiseen.

Hyötyjuttujen hyöky

Kun päätoimittaja jättää tehtävänsä, voi odottaa vastausten muuttuvan suuremmiksi, kun vanha rooli ei enää rajoita.

Mitä Laura Saarikoski siis ajattelee kotimaisesta journalismista?

Ainakin häntä huolettaa iso kuva: maailman kriisit tulevat syliin, mutta suomalainen journalismi

on onnistunut kaupallistamaan digimaailmassa ensisijaisesti hyötykeskeiset, ihmisten henkilökohtaiseen elämään liittyvät jutut. Se taas näkyy niiden määrässä.

– Moni suomalainen media hakee lisää lukijoita nimenomaan tuottamalla henkilökohtaista hyötysisältöä, koska ei luoteta siihen, että nämä merkitykselliset ja tärkeät yhteiskunnalliset aiheet saisivat yhtä paljon lukijoita, hän sanoo.

– Tämä on ristiriita, joka saa minut kysymään, paljonko media heijastelee maailmaa, jossa me elämme, ja kuinka totuudellisesti. Ymmärrämmekö me suomalaista mediaa lukemalla, minkälaisessa maailmassa me elämme tällä hetkellä?

Saarikosken mukaan journalismin kannalta olennainen kysymys onkin, miten se saa tehtyä yhteiskunnallisesti merkittävistä sisällöistä kaupallisesti kannattavaa.

Tulevan syksyn suhteen hän pohtii esimerkiksi sitä, aiheuttaa-ko Kiina provokaation Taiwanissa tai syytöykö Lähi-idässä suursota,

jonka seurauksena Yhdysvaltojen huomio kääntyy pois Venäjältä ja Ukrainasta – sekä Suomesta.

– Me tarvitsisimme Suomessa ja Euroopassa paljon enemmän ison kuvan ymmärtämistä maailmanpolitiikassa.

Toisaalta Saarikoskea mietityttää, kuinka suomalaiset onnistuvat pitämään yllä merkityksellistä ja selittävää laatujournalismia pienellä kielialueella. Myös audiojournalismin liiketoimintamallit kiinnostavat.

Esimerkiksi Suomeen laajenevassa Zetlandissa Saarikoskea kiinnostaa, paljonko *Uusi Juttu* -nimeä kantava toimitus tarvitsee tilaajia, jotta he saavat tilaustuotoillaan katettua omat kustannuksensa.

Kiikarissa ulkomaat

Työelämäprofessorivuotenaan Saarikoski haluaa oppia itse lisää kahdesta teemasta: nuorten median käytöstä ja tekoälystä.

Mutta mitä hän aikoo tämän jälkeen? Sitä kannattaa kysyä keväällä 2025, hän sanoo.

– Olisi kummallista, jos olisin muutama kuukausi *Hesarista* lähdön jälkeen tehnyt päätöksiä loppuelämästä. Tämä aika kannattaa käyttää hyväksi.

Saarikoski kertoo tehneensä journalismia ”tosi monta kymmentä vuotta”. Laajentaminen myös journalismin ulkopuolelle voisi hänen mukaansa olla hauskaa.

Tarkoittaako tämä viestintätöimistöön menemistä, kuten moni nimekäs kollega on tehnyt? Entinen päätoimittaja ja nykyinen työelämäprofessori väistää kysymyksen.

– En ole menossa mihinkään tällä hetkellä.

Yhden tiedonmurun hän kuitenkin tiputtaa.

– On muutamia eri vaihtoehtoja, ja olisi kiva tehdä vielä töitä ulkomailla. ●

Roosa Welling lupaa lisää bilereppareita

TEKSTI TIJU POHJOLAINEN

Roosa Welling aloitti elokuussa *Ylioppilaslehden* päätoimittajana. *Lööppi* kysyi häneltä, mihin *Ylkkäriä* tarvitaan.

Mitä teit ensimmäisenä työpäivänäsi?

Olen sellainen tunnollinen suorittajaluonne, jolla oli ensimmäisen lehden rakenne suunniteltuna jo ennen työn alkua. Olen *Ylkkäri*-peleistä innoissani. Se on näkyvä paikka, johon kuuluu iso vastuu.

Ensimmäinen, hieman jännitystä herättänyt työpäivä sujui edellisen päätoimittajan **Adile Sevimlin** perusteellisessa perehdytyksessä.

Tarvitaanko *Ylioppilaslehteä*? Mihin?

Sitä tarvitaan ehdottomasti, jopa enemmän kuin koskaan. On huolestuttavaa, että mediataloissa lakkautetaan nuoria koskevia lehtiä tai osastoja ja samaan aikaan murehditaan, miten nuoret saataisiin hakeutumaan tiedon ääreen tai vaikkapa äänestämään.

Nuorille on tarjolla lähinnä somesisältöjä ja pystyvideoita. On aliarvioiva ajatus, ettei tekstimuotoinen journalismi kiinnostaisi nuoria lukijoita.

Seurasit edellisessä työpaikassasi *Helsingin Sanomissa* nuoria koskevia aiheita. Olet harmitellut, ettei nuorten ääni kuulu mediassa tarpeeksi.

Suomessa tehdään liian vähän sisältöä, jonka näkökulma palvelee nuoria. Sisältö suunnataan ennemminkin nuorten vanhemmille. Aivan kuin ajatukseen olisi näyttää, että ”katsokaa, näin ne nuoret elävät!”

Ihmettelen, miten luodaan lukijasuhde, jos lehti ei tarjoa lukijaa puhuttelevaa sisältöä.

Mietin sitäkin, kuinka paljon mediatalojen analytiikkaa vinouttaa se, että nuoret seuraavat mediaa monesti vanhempiensa maksullisilla tunnuksilla.

Tavoitteenasi on laajentaa *Ylkkärin* kohderyhmää ja kasvattaa tilaajakuntaa. Miten tämä tehdään?

Tietysti lukioihin jaetaan edelleen vuosittainen abinumero, mutta nyt, kun esimerkiksi Lapin yliopiston lehti lakkautettiin ja Lukiolaisten liitto ilmoitti lopettavansa *Improbaturin* julkaisemisen *Suosikin*, *Demin* ja *Nyt*-liitteen vanavedessä, on *Ylioppilaslehdellä* paikka, jossa se voisi palvella nuoria lukijoita entistä laajemmin.

Olet sanonut, että haluat tuoda tavallisia opiskelijoita koskevat ilmiöt lehden keskiöön. Ovatko nämä asiat olleet aiemmin paitsiossa?

Kaksivuotisen päätoimittajakauteni keskeisin teesi on tuoda lehti inasen lähemmäs tavallista opiskelijaa. En lainkaan moiti edeltäjiäni tekemää hyvää työtä. Oma lähestymistapani lehteen on vain erilainen. Opiskelijat ovat lehtemme ydinkohderyhmä. Valta-medialla ei ole resursseja seurata aktiivisesti, mitä opiskelijamaailmassa ja opiskelijan arjessa tapahtuu. En sano, etteikö *Ylioppilaslehdessä* edelleen julkaistaisi korkealentoisia esseitä, mutta haluan tuoda niiden joukkoon lisää bilereppareita ja ruohonjuuritason opiskelijaelämää. ●

”ON ALIARVIOIVA AJATUS, ETTEI TEKSTIMUOTOINEN JOURNALISMI KIINNOSTAIS NUORIA LUKIJOITA.”

* . CX61 *

HUOPAAJA

OSA 21: *Tunnin ”vihreä” rata ja...*

...MUUT LÄÄKKEET EKOKATASTROFIN JA ILMASTONMUUTOKSEN VASTUULLISEEN TORJUNTAAN.

ILKAN RUSKEA HIERTYMÄ

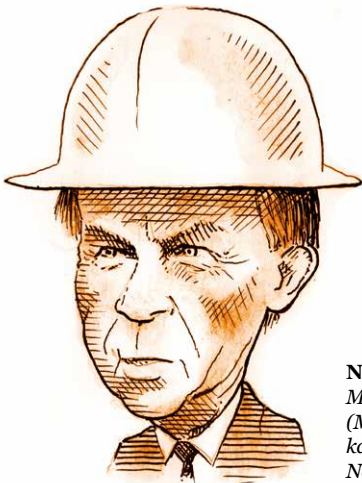
Vuonna 2009 avattu moottoritie Helsingistä Turkuun oli suuri virhe. Vaikka Kanervan Ike pääsikin ripeämmin Turun torille kätelemään kannattajiaan, leveä väylä tuhosi luontoa satoja neliökilometrejä. Nykyisin tällainen fossiilihirviöiden pikaväylä ei täyty mitenkään ympäristötietoisien päättäjän kriteerejä.

PETTERIN VIHREÄ SIIRTYMÄ

*Onneksi meillä on nykyisin tiedostavampia turkulaisia, kuten Petteri Orpo. Hän on ymmärtänyt luonnon kriittisen tilan ja on valmis laittamaan muutaman miljardin luontoystävälliseen tunnin rataan Helsingistä kotikaupunkiansa. **Hyvä Petteri!***

TEHOKKAASTI RAKENTAMAAN

Ilmasto-ongelmaa on opittu kampittamaan myös Helsingissä. Kaupungin valveutuneet päättäjät ymmärtävät hyvin energiatehokasta asumista, kaupunkirakenteen tiivistämistä ja täydennysrakentamista. Tehokkuuden nimissä pitää hieman napsia metsiä sieltä, puistoja täältä.

KAIVANNAISET PELASTAVAT

Luonnon pelastustalkoissa tärkeitä ovat akkuminaeralit. Jotta voisimme joukolla siirtyä tesla-autoilijoiksi, meidän pitää ymmärtää, että pelastajamme odottaa maamme kallioperässä. Sen lisäksi Suomessa on onneksi paljon vesistöjä, joihin aina vastuullinen kaivosteollisuus voi huoletta laskea hyvin puhdistamansa jätevedet kustannustehokkaasti.

NYT KIERRÄTTÄMÄÄN!

*Mutta ennen kuin pääsemme kierrättämään muun muassa malmeja, (Muun kierrätyksen me suomalaiset jo osaammekin) on meidän kaivettava niitä tonnikaupalla äitimaan uumenista. Näin meitä on valistanut mm. ansioitunut entinen europarlamentaarikko Pekkarisen Mauri. Hän on oivaltanut sen, että jotta luonnon voi pelastaa, pitää se ensin pilata. **Hyvä Mauri!***